

ВПЛИВ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ВІДНОВЛЕННЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ ТЕРИТОРІЙ

УДК 338.48-6

Вовк

К.М

Викладач кафедри Туризму
ХНЕУ імені С. Кузнеця

Протягом останніх 50 років люди змінювали екосистему більш швидко ніж в будь-якій іншій порівнянний період часу в людській історії, в основному щоб задовольняти потреби людини. Величина цих змін зростає, оскільки розмір населення та інтенсивність економічної експлуатації екосистем зростає внаслідок зростання населення, збільшення вільного часу та подальшого розвитку інфраструктури, що забезпечує рекреаційну діяльність і туризм. За оцінками, поїздки на природу зростали на 10-30% в рік в період з початку 1990- х рр. і в 1997 році, а природний туризм становив приблизно 20% всіх міжнародних поїздок [1]. З 1945 року відвідування 10 найпопулярніших гірських національних парків у Сполучених Штатах збільшилося в дванадцять разів, туризм у європейських Альпах перевищує 100 мільйонів відвідувачів, Індійській Гімалаї відвідують понад 250 000 індуських паломників, 25 000 треккерів та 75 альпіністських експедицій піднімаються до священного джерела річки Ганг, льодовика Ганготрі [2,3]. Наслідком туристичної активності є виснаження місцевих лісів для дров, витоптування прибережної рослинності і розсипання сміття, такий туризм викликає нераціональне землекористування [4,5]. За цих умов актуальним є розробка комплексної стратегії туризму, як певної складової екологічної програми відновлення планети. Реалізація такої стратегії є ефективною через використання ресурсів подієвого туризму.

Розвиток туризму в даний час є основною економічною стратегією розвитку ряду країн. Зокрема, на Багамах, Кабо-Верде, Мальдівах і Вануату на частку туризму припадає майже 20 відсотків ВВП і майже 60 відсотків їх валютних надходжень [6]. З розвитком міжнародного туризму посилюється конкурентна боротьба між країнами за відвідувачів. Як свідчать результати останніх досліджень, в умовах психологічного навантаження людини, найбільш затребуваним стає комплекс

туристичних послуг в рекреаційних зонах відпочинку. Все вищезазначене обумовлює зростання території рекреаційного призначення і спричинює велике навантаження на екологічну систему.

Відповідно до ст. 50 - 51 Земельного Кодексу України До земель рекреаційного призначення належать землі, які використовуються для організації відпочинку населення, туризму та проведення спортивних заходів. До земель рекреаційного призначення належать земельні ділянки зелених зон і зелених насаджень міст та інших населених пунктів, навчально-туристських та екологічних стежок, маркованих трас, земельні ділянки, зайняті територіями будинків відпочинку, пансіонатів, об'єктів фізичної культури і спорту, туристичних баз, кемпінгів, яхт-клубів, стаціонарних і наметових туристично-оздоровчих таборів, будинків рибалок і мисливців, дитячих туристичних станцій, дитячих та спортивних таборів, інших аналогічних об'єктів, а також земельні ділянки, надані для дачного будівництва і спорудження інших об'єктів стаціонарної рекреації [7]. Екологічна система - це динамічний комплекс угруповань рослин, тварин і мікроорганізмів і неживого середовища, взаємодіючих як функціональна єдність. Екосистемні послуги - це вигоди, одержувані людьми від екосистем.

Цільове використання земель рекреаційного призначення недосконале. Зокрема, наслідком спортивного рибальства є зменшення популяції хижаків, які приваблюють туристів (кити, тюлені і морські леви). Зміни в екосистемах, обумовлені діяльністю людини, призводять до її деградації. З урахуванням того, що людина є споживачем екопослуг, всі зазначені зміни впливають і на саму людину. Так, відповідно дослідженням Всесвітньої Організації щохвилини п'ять дітей у країнах, що розвиваються, помирають від малярії або діареї, щогодини 100 дітей гинуть внаслідок впливу диму в приміщенні від твердого палива; щодня майже 1800 людей у містах, гинуть внаслідок впливу забруднення повітря у містах, щомісяця майже 19 000 людей у країнах, що розвиваються, гинуть від ненавмисних отруєнь [8]. Це обумовлене руйнуванням природного екологічного бар'єру. Неконтрольоване надання туристичних послуг також сприяє зміні якості екологічних послуг, які надаються. Так, в 1989 р сильний спалах шкідливого цвітіння водорослей в Італії обійшовся прибережній аквакультурі у 10 млн.

доларів і італійській туристичній індустрії в 11,4 млн доларів. Згодом це призводить до дисбалансу між освоєнням рекреаційних територій, економічною вигодою та отриманням користі від споживання цих послуг.

Туризм є ефективним інструментом формування «екологічного мислення» людини через пропозицію туристичного продукту. Так, протягом більше 50 років компанія Fuerte Hoteles (мережа готелів, готелів, що базується в основному в Андалусії; Коста-дель-Соль, Коста-де-ла-Лус і Сьєрра-де-Грасалема) використовує сталість розвитку суспільства, як провідний принцип у всіх готелях, де є нові системи управління для забезпечення просування місцевої культури та економіки, а також чинить мінімальний вплив на навколишнє середовище. Вже у 2016 році було впроваджено наступне [9]:

- створення інтерактивного екологічного мікросайту для надання більш наочних пояснень щодо всіх екологічних заходів та дій, які вживаються (в основному енергозбереження), а також соціальних заходів та заходів для підтримки місцевої культури та кухні.

- показ відео про відповідальний туризм у гостьових кімнатах

- інноваційний контроль впливу, використовуючи розрахунки екологічного та вуглецевого слідів

- інновації в діяльності, спрямованій на оптимізацію споживання та підвищення обізнаності про це серед гостей та різних зацікавлених сторін.

В Австрійській комуні Верфенвенг (Зальцбург) туристам пропонують мобільність без використання традиційних засобів пересування. Мобільність організована на всіх етапах поїздки: від поїздів до місцевої мобільності за допомогою електромобілів, конячих вагонів, ELOIS та екологічно чистих вагонів. З 1995 по 2013 рр. частка відвідувань цього куточку Австрії без автомобілів зросла з 6% до 25%. Представники комуни притримуються принципу, що природа - це безцінний товар, який ми повинні зробити все, щоб захистити. В Йорданії функціонує модель сталого готелю Feunan Ecolodge в біосферному заповіднику Дана (Йорданія). У власності Королівського товариства охорони природи (RSCN) та під управлінням EcoHotels (йорданський стартап), інтегрує охорону та соціально-економічний розвиток, маючи мінімальний вплив на навколишнє середовище та

пропонуючи унікальний туристичний досвід. Feynan Ecolodge здобув міжнародне визнання, отримавши ряд нагород, в тому числі був занесений до числа 25-ти найкращих в світі екоготелів National Geographic у 2013 році.

З точки зору відновлення рекреаційних територій перспективним є поява нового сегменту екологічного туризму. Для його визначення використовується аббревіатура LOHAS (Lifestyles Of Health And Sustainability). Туристи даного сегменту піклуються за навколишнє середовище і готові переплачувати за послуги. Вони вибирають більш екологічні способи подорожей, що сприяють зниженню викидів CO₂, адже світовий туризм, за оцінками експертів, дає 5-відсоткову частку сукупних викидів вуглекислого газу на планеті (40% з яких – авіаперевезення, 32% – автопересування). Представник сегмента LOHAS прагне відпочити без шкідливої засмаги, любить усе свіже й натуральне (наприклад, в країнах, де широко поширені більш дешеві продукти з ГМО, вони виберуть більш дорогі, але природні), прагне уникати різних хімічних та інших добавок. Експерти світового ринку вважають, що це – преміальний сегмент найближчого майбутнього в туристичній галузі.

Харківський регіон має великий потенціал для розвитку зазначених видів туризму. Зокрема, природно-заповідний фонд (ПЗФ) регіону містить унікальні цінні природні територіальні комплекси, які є складовою ПЗФ України і включає 220 територій та об'єктів загальною площею 53 тисячі гектарів [рекреаційні ресурси]. Таким чином, можливим є реалізація заходів, що будуть сприяти сталому розвитку, відновленню та збереженню рекреаційних територій. З цієї точки зору доцільним є впровадження наступних заходів:

1. Організація екологічних турів для дітей шкільного віку без використання традиційних засобів пересування
2. Популяризація аматорських екологічних спортивних заходів Харківщині та просування їх на міжнародний рівень

Людина є інтегрованою складовою екосистеми, тому від неї залежить збереження та відновлення екології нашої планети.

Список використаних джерел

1. Оценка экосистем на пороге тысячелетия URL: https://www.who.int/globalchange/ecosystems/mill_assess/ru/ (дата звернення 19.03.2020).
2. This is based on feedback from over 300 tourism experts in some 100 destinations around the world UNWTO (2016). URL: http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/unwto_barom18_03_june_excerpt.pdf (дата звернення 21.03.2020).
3. Impact of tourism. URL: <https://www.grabmyessay.com/samples/impacts-of-tourism> (дата звернення 19.03.2020).
4. Наумік-Гладка К. Г., Вовк К.М. Роль подієвого туризму у відновленні рекреаційних територій: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Кельце (Польща), 25 січ. 2019 р. м. Кельце (Польща), 2019. С. 154-156.
5. Сущенко О., Касенкова К. Територіальний брендинг як інструмент розвитку туристично-рекреаційного комплексу. Economic innovations, 2019. 21 (2 (71)), 139-149.
6. Сайт ЮНВТО URL: <https://www.unwto.org/ru> (дата звернення 07.04.2020).
7. Земельний Кодекс України від 21.02.2020 № 2768-3 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (дата звернення 07.04.2020).
8. Сайт всесвітньої організації здоров'я URL: <https://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm> (дата звернення 07.04.2020).
9. Звіт Fuert Hotel URL: <http://www.institutoturismoresponsable.com/events/sustainabletourismcharter2015/wp-content/uploads/2015/09/hoteles-fuerte-sustainability.pdf> (дата звернення 08.04.2020).